

Discurs d'Antoni Riera i Melis, vicepresident de l'Institut d'Estudis Catalans, al Palau de la Musica Catalana, el 16 d'octubre de 2006

Molt Honorable Senyor President de la Generalitat de Catalunya,
Senyora ministra de Cultura,
Honorables conselleres i consellers de la Generalitat,
Autoritats,
Il·lustríssimes i il·lustríssims acadèmics,
Senyores i senyors,

Amb aquest acte iniciem la celebració del Centenari de l'Institut d'Estudis Catalans, que no es clourà fins al desembre del 2007.

Complir cent anys, per a una institució, és una fita important i, en conseqüència, sempre suscita respecte entre els seus membres. Pot significar, en alguns casos, senectut, encarcament, pèrdua de facultats. En altres casos, pot constituir, en canvi, una prova tant d'adaptació a les innovacions i de capacitat de creixement de les pròpies estructures, com de pervivència de la seva funció específica i d'experiència en la gestió de comeses i de conjuntures.

Un segle d'existència, doncs, pot esdevenir, si més no per a les entitats eficients i innovadores, una nova embranzida, un refloriment. La celebració, en aquestes circumstàncies, constitueix un motiu de reflexió, d'esperança i de joia.

L'Institut d'Estudis Catalans —com ens recordava fa un moment el seu president— va ser creat el 18 de juny de 1907, per un acord de la Diputació de Barcelona, impulsat per Enric Prat de la Riba. Durant la tardor de l'any anterior, s'havia reunit a la capital catalana el I Congrés Internacional de la Llengua Catalana, una iniciativa important per al redreçament cultural del país i, alhora, indissociable de la creació de l'Institut. Conscient d'aquest vincle, la institució ha decidit avançar a l'octubre del 2006 l'obertura del Centenari, per tal de poder incloure-hi la commemoració de l'esmentat congrés.

Les celebracions —com ja he dit abans— es prolongaran fins al desembre del 2007. Durant aquests setze mesos —com podreu comprovar en el programa general—, els cicles de conferències, els congressos i les presentacions de publicacions específiques s'alternaran amb les exposicions, els concerts i altres iniciatives d'interès general. En

aquest desplegament participaran no sols les cinc seccions, les vint-i-sis societats filials i les cinc seus territorials de l'Institut, sinó també altres entitats, com ara la Unió Acadèmica Internacional, la Institució de les Lletres Catalanes, la Universitat Politècnica de Catalunya i la Universitat Oberta de Catalunya.

Atès que no dispo de temps per a enumerar totes les activitats, només voldria fer-ne sengles breus anàlisis quantitatives. En aquest moment tenim programats quaranta-sis conjunts d'actes, que, d'acord amb el format, es distribueixen així: catorze cicles de conferències, cinc jornades científiques, quatre congressos, quatre exposicions, dos col·loquis, dos simposis, dues presentacions de llibres, dos concerts, dues reunions sectorials de la Unió Acadèmica Internacional, un curs d'alts estudis, un seminari, una taula rodona i sis actes de format indefinit. Aquest agregat d'activitats significa unes tres-centes cinquanta convocatòries puntuals, gairebé una per cada dia feiner. Si del format passem a la distribució temàtica, el resultat és el següent: història, vuit; filologia, vuit; ciències socials, vuit; ciències i tecnologia, set; ciències biològiques, sis, i temàtiques transversals, nou. Aquest equilibri per àrees de coneixement palesa tant que l'Institut d'Estudis Catalans és una autèntica acadèmia d'acadèmies, com que les seves seccions i societats filials s'han involucrat en els actes del Centenari amb un interès i una dedicació semblants.

L'Institut, tot i la política de portes obertes que duu a terme des de fa dècades, continua sent un desconegut per a un ampli sector de la nostra societat. Conscient d'aquesta mancança, la institució, per tal d'intensificar l'arrelament social, ha decidit incloure en els actes del Centenari algunes iniciatives d'un fort impacte comunicatiu, que contribueixin a difondre'n l'estructura interna, les competències i les activitats.

Hem signat un acord amb la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió per a produir conjuntament amb Televisió de Catalunya un documental de cinquanta minuts de durada, titulat *L'Institut d'Estudis Catalans: cent anys de ciència i de cultura catalanes*. Catalunya Ràdio, durant el 2007, emetrà dotze reportatges especials sobre grans temes d'interès cultural relacionats amb les activitats de l'Institut i deu microprogrames relatius a la seva història. Ambdós mitjans de difusió també s'han compromès a fer, en els seus respectius serveis informatius, un seguiment atent dels actes del Centenari.

Una altra iniciativa important en aquest mateix sentit serà l'exposició que, amb el títol de «L'Institut d'Estudis Catalans, 1907-2007. Un segle de cultura i ciència als Països Catalans», mostrarà, de manera clara i entenedora, la tasca científica, editorial, d'assessorament i de difusió del coneixement realitzada per la institució en tots els

campes del saber, començant pel de la llengua. L'exposició ha estat concebuda en dos formats paral·lels: un d'extens i un altre de reduït. L'extens —que tindrà com a marc el claustre i les sales annexes de la Casa de Convalescència— inclourà manuscrits, llibres, imatges i obres d'art de gran valor informatiu i estètic. El reduït recorrerà, durant el 2007, tant els Països Catalans com les principals ciutats espanyoles i algunes capitals europees.

Les arts plàstiques i la música no podien quedar fora del Centenari. L'Institut ha decidit, en conseqüència, no sols encarregar un cartell a Manuel Boix i una escultura commemorativa a Andreu Alfaro, sinó celebrar, a més, la jornada del Centenari amb un concert antològic de la música catalana del segle XX, al claustre de la Casa de Convalescència. La vetllada musical —que serà transmesa en directe per Catalunya Música i en diferit per Televisió de Catalunya— es clourà amb l'estrena d'una peça commemorativa, composta per Joan Albert Amargós.

Les activitats del Centenari no poden consistir, tanmateix, en un conjunt d'esdeveniments efímers; n'ha de quedar un testimoni durador, en paper o en suport informàtic. Entre l'ampli conjunt de publicacions específiques, cal recordar les actes de tots els cicles de conferències, cursos i col·loquis, la *Història de l'Institut d'Estudis Catalans*, del senyor Albert Balcells, el *Directorí dels membres*, el *Directorí de societats filials* i el *Catàleg general de publicacions de l'Institut*.

I tot això per què? Quin és el rerefons del Centenari? L'Institut ha considerat adient esmerçar esforços i recursos per a assolir un conjunt d'objectius, entre els quals sobresurten els següents:

1. Analitzar el procés de modernització científica i cultural experimentat per la societat dels Països Catalans durant el segle XX i, especialment, el paper que hi ha tingut l'Institut.
2. Refermar el seu compromís amb la defensa, el desenvolupament i la difusió de la llengua i de la cultura catalanes.
3. Prospeçar el futur immediat de les ciències experimentals i humanes al nostre país, en funció de les infraestructures existents.
4. Reflexionar sobre les tasques que corresponen a les acadèmies al segle XXI, en un context caracteritzat per la globalització cultural i l'acceleració de la producció i difusió del coneixement.
5. Obrir les portes de l'Institut al conjunt de la societat catalana, per tal que en pugui conèixer l'estructura interna, la història i l'oferta de serveis.

El Centenari ha exigit quatre anys de dedicació intensa i qualificada, tant dels membres de les seccions i de les societats filials com del personal de l'Institut. Un conjunt d'actes d'aquesta magnitud tampoc no hauria estat possible sense el suport financer d'un ampli conjunt d'institucions públiques i privades. És d'estricta justícia agrair, doncs, a l'inici de les commemoracions, el treball de les persones i la generositat de les entitats.

Els actes del Centenari han estat concebuts sense nostàlgia ni autocomplaença, amb la ferma convicció que l'Institut d'Estudis Catalans té futur, ja que les acadèmies continuen realitzant unes tasques específiques i insubstituïbles. Obeeixen a un afany d'equilibri entre la història i la prospectiva.

Voldríem que el Centenari servís tant per a consolidar definitivament la imatge de l'Institut entre la societat catalana, com per a obrir un període de reflexió sobre els canvis que haurà de fer i els instruments que haurà d'emprar per a continuar promovent, defensant i difonent la cultura catalana al segle XXI, que ja no podran ser, evidentment, els de la centúria passada. Només així els esforços i els recursos esmerçats no hauran estat debades, i hauran servit per a donar una nova embranzida a una institució ja centenària però innovadora, capaç d'acceptar nous reptes.

Moltes gràcies!